

"NOVOSTI", 2000. – 256 p. 5. Emelyanov S. V. SShA: mezhdunarodnaya konkurentosposobnost natsionalnoy promyshlennosti. 90-e gody XX veka [USA: international competitiveness of national industry] : monographiia / S. V. Emelyanov. – M. : Mezhdunar. otosh., 2001. – 480 p. 6. Oberemchuk N. F. Stratehiya pidpriemstv [Enterprises strategy] / N. F. Oberemchuk. – K. : MAUP, 2000. – 128 p. 7. Shynkarenko V. H. Upravlenie konkurentosposobnosti predpriyatiya [Enterprise competitiveness management] / V. H. Shynkarenko, A. S. Bondarenko. – Kh. : Izd. KhNADU, 2003. – 186 p. 8. Lamben Zh.-Zh. Menedzhment, orientirovanny na rynek [Market oriented management] / Zh. Lamben. – SPb. : Piter, 2004. – 800 p. 9. Gorbatov V. M. Konkurentosposobnost i tsikly razvitiya integrirovannykh struktur biznesa [Competitiveness and development cycles of integrated business structures] / V. M. Gorbatov. – Kh. : ID "INZhEK", 2006. – 592 p. 10. Tishchenko A. N. Strategiya upravleniya razvitiem predpriyatiya [Management strategy of enterprise development] / A. N. Tishchenko, O. S. Holovko. – Kh. : EDENA, 2003. – 198 p. 11. Shershnova Z. Ye. Stratehichne upravlinnya [Strategy management] : navch. posib. / Z. Ye. Shershnova, S. V. Oborska, Yu. M. Ratushnyi. – K. : KNEU, 2001. – 232 p. 12. Piddubnyi I. Teoriya konkurentospromozhnosti: suchasnyi stan i predmetno-metodolohichni aspekty rozvytku [Competitiveness theory: current situation and objective & methodological development aspects] / I. Piddubnyi, L. Piddubna // Ekonomika Ukrainy. – 2007. – No. 8. – P. 52–60. 13. Ivanov Yu. B. Konkurentni perevahy pidpriemstva: otsinka, formuvannya ta rozvytok [Competition advantages of enterprise: assessment, forming and development]: monographia / Yu. B. Ivanov, P. A. Orlov, O. Yu. Ivanova. – Kh. : VD "INZhEK", 2008. – 352 p. 14. Malyarets L. M. Ekonomiko-matematychni aspekty diahnozyky konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Economy and mathematic aspects of enterprise competitiveness diagnostic] : monographiia / L. M. Malyarets, L. O. Norik. – Kh. : Vyd. KhNEU, 2009. – 216 p. 15. Moroz L. I. Shlyakhy pidvyshchennya konkurentospromozhnosti vitchyznyanykh pidpriemstv v umovakh hlobalizatsii [Ways of national enterprise competitiveness increase under global conditions] / L. I. Moroz, O. R. Adelsheynova // Visnyk natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". – 2008. – No. 611. – P. 147–155. 16. Ponomarenko V. S. Stratehiya rozvytku pidpriemstva v umovakh kryzy [Enterprise development strategy under crisis conditions] : monographiia / V. S. Ponomarenko, O. M. Trydid, M. O. Kyzym. – Kh. : VD "INZhEK", 2003. – 328 p. 17. Nelson R. R. An Evolutionary Theory of Economic Change / R. R. Nelson, S. G. Winter. – Cambridge : Harvard University Press, 1982. – 536 p. 18. Hodgson J. The Evolution of Institutional Economics: Agents, Structure and Darwinism in American Institutionalism / J. Hodgson. – London : Routledge, 2004. – 454 p. 19. Kleynier G. B. Evoliutsiya institutsionalnykh sistem [Evolution of national systems] / G. B. Kleynier. – M. : Nauka, 2004. – 240 p. 20. Popov E. V. Orhanizatsionnye rutiny predpriyatiya [Managerial enterprise routines] / E. V. Popov, N. V. Khmelkova // Problemy teorii

i praktiki upravleniya. – 2004. – No. 6. – P. 55–62. 21. Popov E. V. Teoriya evolyutsii miniekonomicheskikh institutov [Evolution theory of microeconomy institutions] / E. V. Popov // Montenegrin Journal of Economics. – 2006. – No. 3. – P. 57–72. 22. Tsyba V. T. Parametry osobystosti [Personality parameters] / V. T. Tsyba // Sotsialna psykholohiya. – 2005. – No. 3. – P. 3–7. 23. Tsyba V. T. Systemna teoriya osobystosti: rehulyatyvno-deterministska paradyhma [System personality theory: regulatory and deterministic paradigm] [Electronic resource] / V. T. Tsyba. – Access mode : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=45&c=925>.

#### Інформація про авторів

**Йохна Микола Антонович** – канд. техн. наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків, завідувач кафедри менеджменту Хмельницького національного університету (29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, e-mail: [yokhna@ukr.net](mailto:yokhna@ukr.net)).

**Соколюк Галина Олександрівна** – асистент кафедри менеджменту Хмельницького національного університету (29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, e-mail: [galina.sokol@bk.ru](mailto:galina.sokol@bk.ru)).

#### Інформация об авторах

**Йохна Николай Антонович** – канд. техн. наук, профессор, проректор по научно-педагогической работе и международным связям, заведующий кафедрой менеджмента Хмельницкого национального университета (29016, г. Хмельницкий, ул. Институтская, 11, e-mail: [yokhna@ukr.net](mailto:yokhna@ukr.net)).

**Соколюк Галина Александровна** – асистент кафедры менеджмента Хмельницкого национального университета (29016, г. Хмельницкий, ул. Институтская, 11, e-mail: [galina.sokol@bk.ru](mailto:galina.sokol@bk.ru)).

#### Information about the authors

**Yokhna Mykola Antonovych** – Candidate of technical sciences, Professor, Vice-Rector on scientific, pedagogical work and international, Head of Management Department of Khmelnytskyi National University (Instytutska str., 11, Khmelnytskyi, 29016, e-mail: [yokhna@ukr.net](mailto:yokhna@ukr.net)).

**Sokoliuk Galyna Oleksandrivna** – Assistant at Management Department of Khmelnytskyi National University (Instytutska str., 11, Khmelnytskyi, 29016, e-mail: [yokhna@ukr.net](mailto:yokhna@ukr.net)).

*Рецензент*  
докт. екон. наук,  
професор Ястремська О. М.

*Стаття надійшла до ред.*  
07.09.2011 р.

## ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 005.658

Турко М. О.

Розглянуто теоретичні основи управління ризиками на основі дослідження наукових робіт. Визначено, що управління ризиками є процесом достатньо складним за специфікою і змістом рішень, що приймаються та реалізуються, за наявністю сис-

теми розвинутих внутрішніх взаємозв'язків, що й обумовлює відносну його відокремленість як сфери діяльності менеджерів. Запропоновано систему управління ризиками, що дозволяє забезпечити безперебійність процесу управління ризиками на підприємстві, а отже, послабити дію негативних ризикових факторів чи взагалі деяких з них уникнути.

*Ключові слова:* підприємство, управління ризиками, процес, система.

## ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

УДК 005.658

*Турко М. А.*

Рассмотрены теоретические основы управления рисками на основе научных работ. Определено, что управление рисками является процессом достаточно сложным по специфике и содержанию решений, которые принимаются и реализуются, по наличию системы развитых внутренних взаимосвязей, что и обуславливает его относительную отделенность как сферы деятельности менеджеров. Предложена система управления рисками, которая позволяет обеспечить бесперебойность процесса управления рисками на предприятии, а следовательно, снизить действие негативных рисков факторов или вообще некоторых из них избежать.

*Ключевые слова:* предприятие, управление рисками, процесс, система.

## THE THEORETICAL FOUNDATIONS OF ENTERPRISE RISK MANAGEMENT

UDC 005.658

*Turko M. O.*

The theoretical foundation of risk management are based on scientific research works. The autor concludes that risk management is a complicated process by the content and specificity of decisions made and implemented and by the complexity of internal, relations system. These all condition risk management as an isolated scope of managers activity. A risk management system proposed by the athor enables to ensure the steadiness of risk management process at the enterprise and therefore reduce the influence of negative risk factors or even avoid some of them.

*Key words:* enterprise, risk management, process, system.

Питанням ризиків, їх систематизації, класифікації та управління займалася величезна кількість зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких: Альгін А. П., Балабанов І. Т., Т. Бачкаї, Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І., Гранатуров В. М., Кайгородова М. А., Кейнс Дж. М., Литовченко І. Б., Г. Марковіц, А. Маршалл, Д. Мессен, Дж. Мілль, О. Моргенштерм, Ф. Найт, Дж. Нейман, А. Пігу, Резник С. Д., Сараєва М. І., Сеніор Н. У., Сердюкова І. Д., А. Сміт, Дж. Тобін, Устенко О. Л., Харічков С. К., Хитров В. А., Хохлов Н. В., У. Шарп, Й. Шумпетер, Ястремський О. І. та ін. Незважаючи на це, і досі не існує єдиного підходу до тлумачення даної категорії, загальноприйнятої класифікації ризиків та універсального методу управління ними. Це пояснюється складністю та багатогранністю даних питань. Узагальнюючи підходи до трактування терміна "ризик", можна умовно розділити тлумачення на три групи: ті, що наголошують на об'єктивній, суб'єктивній та об'єктивно-

суб'єктивній сторонах ризику. Проблематика створення загальноприйнятої класифікації обумовлена різноманітністю ризиків та відсутністю єдиного підходу до визначення кожного окремого виду ризику. Одні і ті самі ризики різними науковцями трактуються по-різному. Крім того, необхідно відзначити, що питання класифікації та управління ризиками ускладнюється специфікою сфери діяльності підприємств. Наприклад, ті методи ідентифікації, оцінки та управління, що застосовуються на підприємствах фінансового сектору економіки, можуть не знайти своє застосування на підприємствах виробничого сектору. Слід зазначити, що найбільш розробленою теорією ризику вважається стосовно саме підприємств фінансової сфери. Тут окремий акцент необхідно зробити на вкладі таких науковців, як: Т. Бачкаї, Г. Марковіца, А. Маршалла, Д. Мессена, Дж. Мілля, Ф. Найта, Дж. Тобіна, У. Шарпа, Й. Шумпетера.

Тож сьогодні присутність ризику в усіх сферах діяльності і його вплив у тій чи іншій мірі не викликає сумніву. У сучасних умовах господарювання будь-яке підприємство підпадає під вплив величезної кількості ризиків як внутрішнього, так і зовнішнього походження. Цей вплив може носити вкрай негативний характер, викликати непередбачувані витрати, а в результаті знижувати прибуток чи взагалі призводити до збитків. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання управління ризиками на підприємстві.

Проблематикою управління ризиками займалися такі вчені: Буянов В. П., Васильєв В. М., Глушенко В. В., Гранатуров В. М., Дубров А. М., Кайгородова М. А., Кирсанов К. А., Корнієнко Л. А., Литовченко І. Б., Михайлов Л. А., Панібратов Ю. Н., Резник С. Д., Сердюкова І. Д., Смірнов В. В., Харічков С. К., Хитров В. А., Хохлов Н. В. та ін.

У своїй монографії "Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісної оцінки" Гранатуров В. М., Литовченко І. Б. та Харічков С. К. зауважують, що управління ризиком можна охарактеризувати як "сукупність методів, прийомів та заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикових подій і нейтралізувати або знижувати ступінь негативних наслідків настання таких подій" [1].

Буянов В. П., Кирсанов К. А., Михайлов Л. А. під управлінням ризиками розуміють таке управління, яке націлене на запобігання можливих серйозних ускладнень у ринковій діяльності підприємств, забезпечення його стабільного, успішного господарювання з орієнтацією на розширене відтворення на базі власних ресурсів [2].

Дубров А. М. управління ризиком трактує як систему "шляхів штучного зниження можливих наслідків ризику на стан підприємства" [3].

Процес управління ризиками становить послідовність етапів управління ризиками.

Дане питання висвітлене у багатьох вітчизняних та зарубіжних виданнях. Так, проаналізувавши погляди на процес управління, представлені у роботах таких вчених, як Балабанов І. Т., Сердюкова І. Д., Смірнов В. В., Хохлов Н. В., та в посібниках з управління ризиками національного управління з повітроплавання і дослідження космічного простору (NASA, США) і департаменту оборони США, можна сказати, що більшість з етапів так чи інакше повторюється: аналіз, ідентифікація (виявлення, обробка), оцінка ризиків, вибір методів управління та їх реалізація, контроль (моніторинг результатів) [4 – 9].

На думку автора, всі ці етапи, що запропоновані у вищезазначених джерелах, повинні бути використані в процесі управління ризиками. Крім того, слід додати етап моніторингу ринку [10], оскільки джерелом ризиків, на які наражається підприємство, є як внутрішнє середовище, так і зовнішнє, а ринок є зовнішнім середовищем функціонування підприємства. Важливо зазначити, що процес управління ризиками має бути не одноразовим, а постійним, неперервним процесом.

Виходячи з цього, на погляд автора, управління ризиками – це комплексний неперервний процес, спрямований на мінімізацію дії негативних факторів ризику, який включає: моніторинг ринку, ідентифікацію та оцінку ризиків, аналіз прийнятних методів управління ризиками, реалізацію заходів з управління ризиками відповідно до обраних методів управління та моніторинг результатів.

Управління ризиками підприємства реалізується за допомогою системи управління ризиками, наведеної на рисунку.

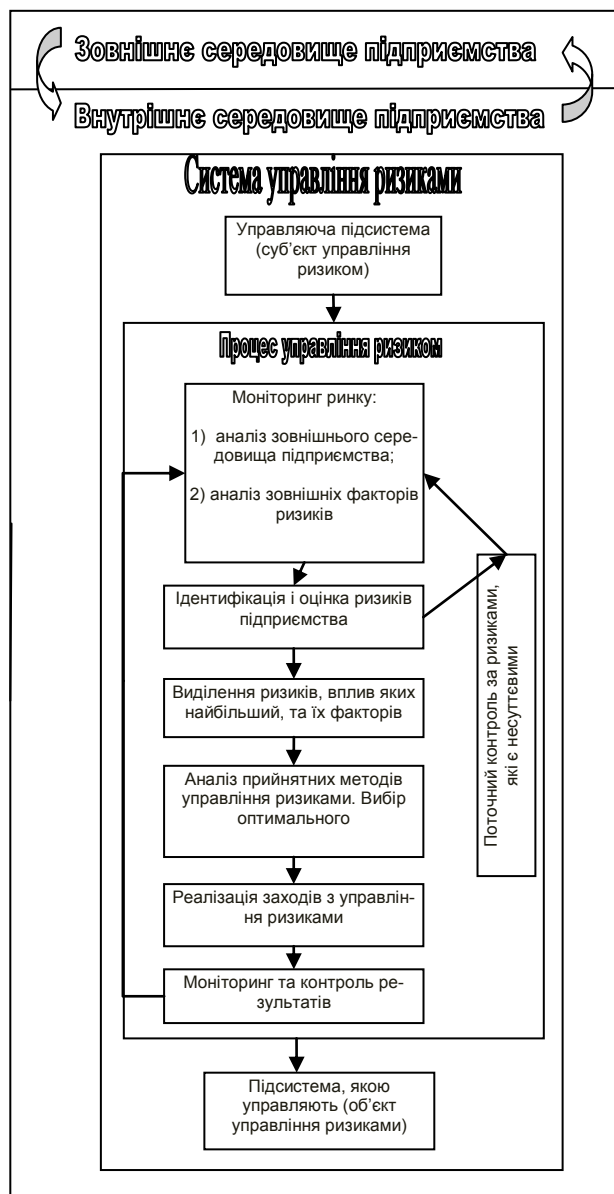


Рис. Система управління ризиками

У загальному розумінні систему можна визначити як: 1) форму організації чого-небудь; 2) дещо ціле, що становить єдність закономірно розташованих і тих, що знаходяться у взаємозв'язку, частин (елементів) [11].

Виходячи з цього, система управління ризиками – єдність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують здійснення процесу управління ризиками.

У процесі управління управляюча підсистема (суб'єкт управління), базуючись на об'єктивно існуючих принципах, впливає різноманітними методами на підсистему, якою управляють (об'єкт управління), з тим, щоб забезпечити виконання поставленої мети [12]. У даному випадку метою є мінімізація негативної дії факторів ризиків.

У запропонованій автором системі управління ризиками суб'єктом управління є людина чи група людей (наприклад, відділ ризик-менеджменту, менеджер з ризику і т. д.), що реалізовує процес управління ризиками за допомогою різноманітних методів ідентифікації, оцінки й управління ризиками.

Об'єктом же виступають ризики та ризикові відносини, що виникають у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Система управління ризиками повинна відповідати таким вимогам:

- 1) реагувати на реальні ризики ринкової економіки, включати якомога ширший аналіз факторів ризику, максимально зводячи невизначеність до мінімуму;
- 2) забезпечувати ефективне зниження негативного впливу ризику чи уникнення такого ризику взагалі;
- 3) забезпечувати оперативну реакцію на зміни внутрішнього і зовнішнього середовищ підприємства, які можуть призвести до виникнення ризику;
- 4) функціонувати неперервно;
- 5) управляюча підсистема повинна взаємодіяти зі всіма підрозділами підприємства.

Першим етапом процесу управління ризиками підприємства є моніторинг ринку. Пропонуємо розділити даний етап на два підетапи: аналіз зовнішнього середовища підприємства та аналіз зовнішніх факторів ризиків.

Наступний етап, тобто ідентифікація та оцінка ризику, допомагає виявити ризики, які притаманні підприємству. Тут набуває значення необхідність науково обґрунтованої класифікації ризиків підприємства та їх факторів. Важливим є те, щоб класифікація включала ризики та ризикові фактори, які були виявлені на етапі моніторингу ринку. Ідентифікація та оцінка ризиків може здійснюватися на основі даних бухгалтерської та фінансової звітності, статистики, інформації, отриманої зі стандартизованих опросних листів, з персональних інспекційних відвідувань виробничих підрозділів підприємства, із консультацій зі спеціалістами як самої організації, так і зовнішніх, тощо.

Комплексна оцінка ризиків передбачає їх якісний та кількісний аналізи.

При якісному аналізі розглядаються й аналізуються ризикові ситуації, всі їх умови та альтернативи, виявляються ризикові фактори, встановлюється ставлення до ризику його суб'єкта.

Кількісний аналіз дає уявлення про міру ризику і можливість оцінити вплив ризикових факторів на діяльність підприємства.

Традиційно для кількісної оцінки ризиків використовуються такі методи:

- аналіз чутливості;
- аналіз сценаріїв;
- імітаційне моделювання;
- дерево рішень;
- статистичні методи;
- логіко-імовірнісні методи
- евристичні та ін. [10].

Якісний та кількісний аналізи повинні використовуватися не окремо, а взаємодоповнювати один одного.

У результаті проведення аналізу ризиків виходить картина вірогідних ризикових подій, ймовірність їх настання і наслідків [13].

При ідентифікації та оцінці ризиків автор пропонує розділити ризики на ті, вплив яких є несуттєвим, та ті, вплив яких є найбільшим.

За тими ризиками, вплив яких є несуттєвим, слід здійснювати поточний контроль і слідкувати, щоб їх питома вага у зміні результативності підприємства не зростала.

На етапі вибору прийнятних методів управління ризиками, здійснюється розробка програми управління ризиками, обираючи оптимальний метод управління для кожного окремого ризику.

Тут необхідно враховувати, що ризики перебувають у тісному взаємозв'язку, а отже, вплив на один із ризиків може стати чинником збільшення інших ризиків.

Методи впливу на ризик можна розділити на чотири групи:

- уникнення ризику;
- зниження ризику;
- прийняття ризику на себе;
- передача частини або всього ризику третім особам [14].

При реалізації заходів з управління ризиками, відповідно до обраних у кожному окремому випадку методів управління ризиками, здійснюється прийняття і безпосереднє виконання рішень.

На останньому етапі (моніторинг та контроль результатів) здійснюється контроль за результатами та усунення недоліків, які були помічені при реалізації заходів з управління ризиками. Тобто проводиться моніторинг результатів й удосконалення процесу управління ризиками.

Процес управління ризиками повинний бути неперервним, тому по завершенню останнього етапу здійснюється повернення до початку процесу, і постійним, оскільки виробничий цикл підприємства є тривалим, а нові ризики можуть виникати кожного дня.

Таким чином, можна сказати, що управління ризиками є процесом достатньо складним за специфікою і змістом рішень, що приймаються та реалізуються, за наявності системи розвинутих внутрішніх взаємозв'язків, що і обумовлює відносну його відокремленість як сфери діяльності менеджерів.

Запропонована система управління ризиками дозволяє забезпечити безперебійність процесу управління ризиками на підприємстві, а отже, послабити дію негативних ризикових факторів чи взагалі деяких з них уникнути. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на практичне застосування такої системи в діяльності підприємств.

**Література:** 1. Гранатуров В. М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісної оцінки : монографія / В. М. Гранатуров, І. Б. Литовченко, С. К. Харічков ; за наук. ред. В. М. Гранатурова. – Одеса : ШПРЕД, 2003. – 175 с. 2. Буянов В. П. Рискология: управление рисками / В. П. Буянов, К. А. Кирсанов, Л. А. Михайлов. – М. : Экзамен, 2002. – 382 с. 3. Дубров А. М. Моделирование рискованных ситуаций в экономике и бизнесе / А. М. Дубров. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 224 с. 4. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с. 5. Сердюкова И. Д. Методы анализа финансовых рисков / И. Д. Сердюкова // Бухгалтерский учет. – 1996. – № 6. – С. 54–57. 6. Смирнов В. В. Страхование от рисков при реализации продукции по договорам купли-продажи по базисам поставки / В. В. Смирнов. – М. : Издательский центр "Анkil", 1997. – 232 с. 7. Хохлов Н. В. Управление рисками / Н. В. Хохлов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 239 с. 8. NPG 8000.4. Risk Management Procedures and Guidelines [Electronic resource] / NASA Online Directives Information System (NODIS) Library. – USA : NODIS Library, 2002. – Access mode : [http://www.nodis3.gsfc.nasa.gov/library/main\\_lib.html](http://www.nodis3.gsfc.nasa.gov/library/main_lib.html). 9. Risk Management Guide for DoD Acquisition [Electronic resource] / U. S. Department of Defense, Defense Acquisition University. – Fifth Edition. – Virginia (USA) : DAU Press, 2002. – Access mode : <http://www.dau.mil/pubs/pubs-main.asp>. 10. Вітлінський В. В. Рискология в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с. 11. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Русский язык, 1978. – 944 с. 12. Управление в строительстве : учебник для вузов / [В. М. Васильев, Ю. Н. Панибратов, С. Д. Резник и др.]. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Издательство АСВ и СПбГАСУ, 2001. – 352 с. 13. Шапкин А. С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций / А. С. Шапкин. – [2-е изд.] –

М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и Ко", 2003. – 544 с. 14. Кайгородова М. А. Управление рисками инвестиционно-строительной деятельности в агропромышленном регионе : монография / М. А. Кайгородова, Л. А. Корниенко. – Новосибирск : СО РАН, 2007. – 167 с.

**References:** 1. Hranaturov V. M. Analiz pidpriemnytskikh ryzykiv: problemy vyznachennia, klasyfikatsii ta kilkisnoi otsinky : monographiia [The analysis of enterprise's risks: problems of identification, classification and assessment] / V. M. Hranaturov, I. B. Lytovchenko, S. K. Kharichkov ; edited by V. M. Hranaturov. – Odesa : IPREED, 2003. – 175 p. 2. Buyanov V. P. Riskologiya: upravleniye riskami [The risk-science: risk management] / V. P. Buyanov, K. A. Kirsanov, L. A. Mikhaylov. – M. : Ekzamen, 2002. – 382 с. 3. Dubrov A. M. Modelirovaniye riskovykh situatsiy v ekonomikyе i biznese [The modeling of risk situations in economics] / A. M. Dubrov. – M. : Finansy i statistika, 1999. 4. Babanov I. T. Risk-menedzhment [The risk management] / I. T. Babanov. – M. : Finansy i statistika, 1996. – 192 p. 5. Serdyukova I. D. Metody analiza finansovykh riskov [The methods of financial risks analysis] / I. D. Serdyukova // Bukhgalterskiy uchet. – 1996. – No. 6. – Pp. 54–57. 6. Smirnov V. V. Strakhovaya zashchita ot riskov pri realizatsii produktsii po dogovoram kupli-prodazhi po bazisam postavki [The risk insurance protection while selling the product according to the sales contract on the delivery basis] / V. V. Smirnov. – M. : Izdatelskiy tsentr "Ankil", 1997. – 232 p. 7. Khokhlov N. V. Upravleniye riskami [The risk management] / N. V. Khokhlov. – M. : YUNITI-DANA, 1999. – 239 p. 8. NPG 8000.4. Risk Management Procedures and Guidelines [Electronic resource] / NASA Online Directives Information System (NODIS) Library. – USA : NODIS Library, 2002. – Access mode : [http://www.nodis3.gsfc.nasa.gov/library/main\\_lib.html](http://www.nodis3.gsfc.nasa.gov/library/main_lib.html). 9. Risk Management Guide for DoD Acquisition [Electronic resource] / U. S. Department of Defense, Defense Acquisition University. – Fifth Edition. – Virginia (USA) : DAU Press, 2002. – Access mode : <http://www.dau.mil/pubs/pubs-main.asp>. 10. Vitlinskiy V. V. Ryzkolohiia v ekonomitsi ta pidpriemnytstvi : monographiia [The risk-science in economics and entrepreneurship] / V. V. Vitlinskiy, H. I. Velykoivanenko. – K. : KNEU, 2004. – 480 p. 11. Ozhegov S. I. Slovar russkogo yazyka [The Russian language dictionary] / S. I. Ozhegov. – M. : Russkiy yazyk, 1978. 12. Upravlenie v

stroitelstve: textbook for institutes of higher education [The building management] / [V. M. Vasilyev, Yu. N. Panibratov, S. D. Reznik, V. A. Khitrov]. – [2-nd edition, worked over and supplemented]. – M. : Izdatelstvo ASV; SPbGASU, 2001. – 352 p. 13. Shapkin A. S. Ekonomicheskie i finansovyye riski. Otsenka, upravleniye, portfel investitsyy [The economical and financial risks. Assessment, management, investment portfolio] / A. S. Shapkin. – [2-nd edition] – M. : Izdatel'sko-torgovaya korporatsiya "Dashkov i Ko", 2003 – 544 p. 14. Kaygorodova M. A. Upravleniye riskami investitsionno-stroitelnoy deyatelnosti v agroproyshlennom regione : monographiia [The investment-constructional activity risk management in the agro-industrial area] / M. A. Kaygorodova, L. A. Korniyenko. – Novosibirsk : SO RAN, 2007. – 167 p.

#### Інформація про автора

**Турко Марія Олександрівна** – аспірант, асистент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства ДВНЗ "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури" (49600, м. Дніпропетровськ, вул. Чернишевського, 24а, e-mail: m-beauty@yandex.ru).

#### Інформація об авторе

**Турко Марія Александровна** – аспірант, асистент кафедри учета, економіки і управління персоналом підприємства ГВУЗ "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури" (49600, г. Дніпропетровськ, вул. Чернышевского, 24а, e-mail: m-beauty@yandex.ru).

#### Information about the author

**Turko Mariia Oleksandrivna** – postgraduate student, assistant at Accounting, Economics and Human Resources Management of Enterprise Department of SHEI "Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture" (Chernyshevskiy St., 24a, Dnipropetrovsk, 49600, e-mail: m-beauty@yandex.ru).

*Рецензент*  
докт. екон. наук,  
професор Раєвцева О. В.

*Стаття надійшла до ред.*  
07.10.2011 р.

## ФОРМИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.5

**Макарова Г. С.**

Проаналізовано існуючі форми оцінки економічного потенціалу підприємства, виявлено їх переваги і недоліки, перспективи їх застосування та подальшого розвитку. Подано оцінку витратному, порівняльному, цільовому та дохідному підходам до оцінки економічного потенціалу підприємства. Наголошено на необхідності у застосуванні методу когнітивного моделювання до оцінки економічного потенціалу підприємства, за допомогою якого стане можливим визначати загальний стан підприємства, робити висновки про його можливості відносно ринкових умов, об'єктивно визначати вектор управлінської стратегії, а також слабкі й сильні сторони підприємства.

*Ключові слова:* економічний потенціал підприємства, форми, підходи і методи оцінки економічного потенціалу підприємства.